

Gewone mensen en vooroordelen

De strijd tegen racisme moet niet alleen door links gevoerd worden, maar er moeten zoveel mogelijk sociaal-demokraten, liberalen en conservatieven bij betrokken worden, met een beroep op de democratie, de grondwet, de internationale verdragen, de rechtvaardigheid, het humanisme, naastenliefde, en wat je al niet meer kunt bedenken.

Dat is vanzelfsprekend en als je het goed aanpakt werkt het best een beetje. Denk maar aan de advertentiekampanje Verbod Centruumpartij.

Dit betekent echter niet dat het antiracisme a-politiek, neutraal kan zijn, boven of buiten de partijen zou kunnen staan. Want hoe zou dat moeten? Zowel racisten als antiracisten zijn immers mensen met belangen en politieke opvattingen; en iedere antiracist zal haar antiracisme formuleren in verband met de rest van haar opvattingen en gedragingen. Dat moet ook, want anders wordt antiracisme papegaaienpraat zonder verband met de werkelijkheid. Nu zijn er allerlei personen en instanties in het antiracisme-wezen die er heel anders over denken. Zij willen dat zij 'onbesproken' zijn, nergens bijhoren – zeker niet bij links. Zulke mensen kun je in het hart treffen door ze voor krypto-kommunisten uit te maken. Dat is dan ook gedaan, en de door de overheid gesubsidieerde Anne Frankstichting heeft 6 bladzijden volgeschreven met de uitleg dat ze geen kommunisten zijn en ook niet krypto. Stoker, op de Volkskrant, vond dat ze daarentegen krypto-kommunisties als geuzennaam hadden moeten opvatten. Aktief antiracisme, schreef hij, komt alleen voor bij links; rechts is of aktief racisties of gewoon passief onverschillig. Wij zouden daaraan willen toevoegen dat in de praktijk antiracistiese liberalen, sociaal-demokraten, conservatieven en gelovigen het helemaal niet zo erg blijken te vinden dat antiracistiese akties vaak door zulke rare lieden georganiseerd worden: feministen, kommunisten, punkers of krakers. Stel je anders ook voor! 'Ik vind racisme wel schandelijk, maar feminisme, kommunisme, homoseksualiteit, of kraken nog schandelijker.' Aan mensen met dergelijke opvattingen heb je hoe dan ook niets, omdat voor hen grote groepen racisties gediskrimineerden vanwege linksigheid, feminisme, homoseksualiteit of anderszins buiten het antiracisme zouden komen te vallen.

Helaas verspreiden de neutrale, a-politieke, respectabele, 'establishment'-antiracisten verreweg de meeste, al dan niet via 'voorlichting minderheden' of 'bedrijfsfonds voor de pers' gesubsidieerde drukwerken. Daarin wordt niet alleen 'links etc.' weggewerkt, maar ook een eigen respectabele antiracistiese strategie gepropageerd.

Vooroordelen

Het woord racist zal je in die strategie niet tegenkomen. Je hebt gewoon mensen met 'vooroordelen over buitenlanders'. Die vooroordelen worden dan veroorzaakt door verkeerde of beperkte informatie. Onder de benaming 'vooroordelen' verschijnen vervolgens alle leugens en onzin zoals die door aktieve racisten verspreid worden. Over de paadjes die door de racisten zijn aangelegd komen zo de denkende standen hijgend aanrennen, roepend: 'Dit moet je niet geloven, hoor!' Het is een strategie waarvan zowel inhoud als vormgeving door racisten bepaald wordt.

Racisten willen allerlei leugens en laster over 'de buitenlanders' in omloop brengen als respectabele meningen en opvattingen. Wat doen de denkende standen? Precies, door al die onzin als vooroordeel te bestempelen dragen ze bij aan de respectabiliteit: het vooroordeel ontstond immers heel onschuldig door gebrek aan informatie. 'Mensen met vooroordelen' worden zo een beetje achtergestelde mensen, die liefdevol bejegend moeten worden. Dat de meeste mensen al die onzin van centruumpartij en aanverwanten helemaal niet geloven, doet niet ter zake. Mensen die het wel 'geloven' staan centraal. Sterker nog, zij worden zelfs bestempeld tot 'de gewone mensen'.

¹ Verschenen in de Vrouwenkrant 92, april 1983 en opgenomen in *Tegennatuurlijk*, De Bonte Was 1985

De vooroordelenstrategie moet ons inziens dan ook worden opgevat als een onderdeel van wat wij eerder het 'oude-wijken-syndroom' noemden. Een paar jaar geleden raakte het bij de denkende standen in de mode om racisme te situeren bij arme, onopgeleide mensen in lekkende krotten in 19de eeuwse wijken. Alle politieke partijen deden eraan mee. Ze schilderden niet alleen hele 'oude wijken' als racisties af, in plaats van de kleine minderheid van aldaar wonende racistiese stemgerechtigden, maar ze pleitten die racisten tegelijkertijd vrij als machteloos en zielig, als mensen die alleen nog maar racisties konden worden omdat 'de politiek' ze in de steek gelaten had. In dezelfde beweging werden politici en andere leden van de denkende standen die dezelfde opvattingen verkondigden buiten schot geplaatst: zij woonden immers niet in krotten en hadden wel een opleiding, dus racisties konden ze onmogelijk wezen. En tenslotte kon ook nog aan het levensdoel van de denkende standen, zich boven anderen verheven te voelen, worden voldaan (met als prettig neveneffect nog allerlei leuke baantjes voor het verspreiden van 'juiste informatie').

Zo stelden bijvoorbeeld Verhey en Van Westerloo in hun bijlage van Vrij Nederland over de groep trambestuurders van lijn 16, van wie er één op de drie op de centropartij wilde stemmen, voor als 'gewone mensen', ja zelfs als 'het hart van de betrouwbare burgerij'. Tegelijkertijd meenden ze door hun gebruikelijke laatdunkende stijl duidelijk gemaakt te hebben dat ze zich wel degelijk van deze brave burgers gedistantieerd hadden! Een fantasties stuk journalistiek, zeggen de kollegaas dan.

'Wij'

Het normaal verklaren van het verspreiden van leugens en onzin over 'buitenlanders' uit zich ook in het gebruik van het persoonlijk voornaamwoord 'wij'. Zo schrijft Jan Erik Dubbelman in het boekje 'Vooroordelen veroordeeld' van de Anne Frankstichting (dat ons ook verder veel inspiratie voor dit artikel verschaft): 'Kenmerken van één persoon kennen we toe aan de hele groep. En omgekeerd. Als we iemand herkennen als behorend tot de een of andere groep (negers, joden etc.) dan denken we te weten hoe hij of zij zich zal gedragen.' Dit soort formuleringen impliceert niet alleen dat je een beetje abnormaal bent als je dit alles niet doet, maar ook dat er zoiets als 'wij, witte Nederlanders' zou bestaan, in een andere dan de racisties-nationalistische betekenis.

De tegenstelling tot 'wij' is zoals bekend 'de anderen': die moeten dus ook nog onder één noemer gebracht worden. Het woord 'buitenlander' helpt al: men ziet regelmatig in antiracistiese programma's Surinamers en Antillianen met dat woord aangeduid worden. Nog prettiger is het als meer verschillen kunnen worden gevonden dan alleen verschillen in nationaliteit want die is gemakkelijk te veranderen. Hoe meer verschillen met het nationalistiese 'wij' gevonden kunnen worden, hoe groter de kans dat het lukt 'de anderen' ook in hun eigen anders-zijn te laten geloven: hen een andere identiteit op te dringen. Bij dit alles wordt een grove onverschilligheid betoond tegenover de slachtoffers van racisme. Omdat racisten de doelgroep vormen en empathie het wapen is waarmee ze benaderd worden, verdwijnen de belasterden zelf helemaal uit het gezicht. Ze mogen eventueel tevoorschijn komen om... 'informatie' te verschaffen, informatie die aansluit op de leugens en onzin: *ze mogen komen vertellen dat het niet waar is.*

Sinds de centropartij er een gewoonte van maakt om de mensen die ze gedeporteerd willen zien aan te duiden met De Islam voelen de denkende standen zich verplicht aandacht aan De Islam te besteden in het kader van de bestrijding van 'vooroordelen' over De Islam. Niet op godsdienstkongressen dus of ter bevordering van 'de oekumene', maar als onderdeel van 'de antiracistiese strijd'. Mensen die het waarschijnlijk toch een vreemde strategie gevonden hadden als feministen hun tijd besteed hadden om zaaltjes mannen ervan te overtuigen dat vrouwen geen gebit in de vagina hebben, schijnen het doodnormaal te vinden om de broodje-aap-verhalen die een elementair onderdeel vormen van het racisme, via lichtbeelden, lezingen en forums serieus te behandelen. Het effect daarvan is niet alleen dat gediskrimineerden onder één noemer worden gebracht en vervolgens ter verantwoording geroepen, maar ook dat de suggestie gewekt wordt dat je racisties bent als

je de islam, evenals alle andere godsdiensten opvat als 'opium voor het volk'. Die herleving van de religieuze belangstelling lijkt overigens meer op 'cocaïne voor de middenklassen'.